

A VERITAS Történetkutató Intézet és Levéltár hírlevele

VERITAS

Történetkutató Intézet és Levéltár

Tartalom

- **VERITAS-est**
- **Hírek**
- **Olvasnivaló:**

- *Egy ismeretlen miniszter pályaképe:*

Junker János, Magyarország első „német minisztere”

- *A vészorszak krónikása - Lévai Jenő írásai a magyar holokausztról*

- *Egy ügyiratszám mögött az ember*

- **Cikkajánló**
- **Adatkezelési tájékoztató**

VERITAS-est

A numerus clausus és a külföldi ösztöndíjasok

Subscribe

Past Issues

Translate ▼

beszélgetését. Az eseményen **Dr. Ujváry Gábor** főigazgató-helyettes moderálásával **Dr. Rapali Vivien**, levéltári főmunkatárs, Rendszerváltás Történetét Kutató Intézet és Levéltár, és **Dr. Hollósi Gábor**, tudományos főmunkatársunk vitatják meg az est témáját.

MEGHÍVÓ

A VERITAS

Történetkutató Intézet és Levéltár
tisztelettel meghívja a

VERITAS-ESTEK

történelmi vitasorozat 98. rendezvényére, amelynek témája:

A numerus clausus és a külföldi ösztöndíjasok

A beszélgetés részvevői:

Dr. Rapali Vivien
levéltári főmunkatárs
Rendszerváltás Történetét Kutató Intézet
és Levéltár

Dr. Hollósi Gábor
tudományos főmunkatárs
VERITAS Történetkutató Intézet és Levéltár

Moderátor:

Dr. Ujváry Gábor
főigazgató-helyettes
VERITAS Történetkutató Intézet és Levéltár

2025. május 6. (kedd), 18.00

1093 Budapest, Zsil utca 2-4.

<https://veritasintezet.hu>

@veritastortenekutatointez7701

Nemzeti
Kulturális
Alap

[A vita ezen a linken is követhető](#)

HÍREK

2025. április 5-én, szombaton idén nyolcadik alkalommal rendezték meg a Kosáry Domokos Történelemversenyt a Magyar Nemzeti Múzeumban. Több mint 2000 indulóból kategóriánként a legjobb 20 mérhette össze a tudását. A zsűrit a következő szaktekintélyek alkották: a 7. évfolyamos kategóriában Prof. Dr. Gulyás László, a Közép-Európai Közlemények főszerkesztője és Borhegyi Péter, az OH tankönyvszerkesztője. 9. évfolyamon Prof. Dr. Németh György, az ELTE egyetemi tanára és Dr. Boronkai Szabolcs, az MCC modulvezetője. A 10. évfolyamos kategóriában Dr. habil. Hahner Péter, a Rubicon Intézet főigazgatója és Porogi András, a Toldy Ferenc Gimnázium igazgatója. Végül 11. évfolyamon **Prof. Dr. Szakály Sándor**, intézetünk főigazgatója, valamint Dr. Péterfi Gábor, az EPSZTI tantárgygondozója. A nyereményekhez intézetünk könyvcsomagokkal járult hozzá.

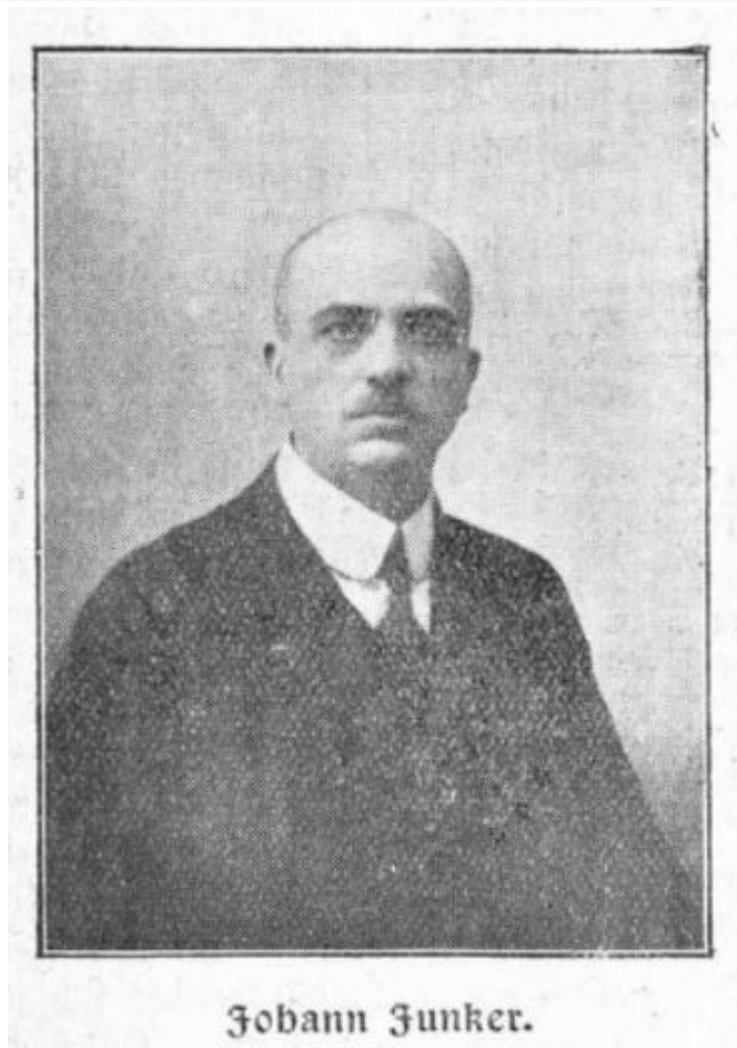
A levéltári törvény értelmében a kultúráért felelős miniszter szakfelügyelők közreműködésével ellenőrzi a közlevéltári és nyilvános magánlevéltári tevékenység szakmai követelményeinek érvényesülését. A levéltári szakfelügyelet működését miniszteri rendelet szabályozza. A miniszter e jogszabály alapján 5 évre ad megbízást az ellenőrzési munkát irányító vezető szakfelügyelőnek, valamint a közlevéltári, illetve a nyilvános magánlevéltári szakfelügyelőknek, akiknek felügyeleti jogköre meghatározott levéltárakra terjed ki. A vezető szakfelügyelő és a Levéltári Kollégium egyeztetett javaslata alapján a miniszter intézetünk levéltárvezetőjének, **Kissné Bognár Krisztinának** levéltári szakfelügyelői megbízást adott a 2025. január 1-től 2029. december 31-ig terjedő időszakra.

---

kultúra- és (művelődés)történeti jellegű kiadványt kapott ajándékba a Tudományos Ismeretterjesztő Társulat Könyvtárának állományából kivezetett dokumentumaiból. A könyvek egyharmada szótár, lexikon és enciklopédia jellegű kiadvány, amelyek közül kiemelkedik a 24 kötetes, 1929-ben 14. kiadású *Encyclopaedia Britannica* vagy az 1953-ban megjelenő, színes és illusztris táblaoldalakat is tartalmazó, 6 kötetes *Dictionnaire Encyclopédique Quillet*. A könyvek másik harmada főként útikönyvek és helytörténeti jellegű munkák. Ez utóbbiak – amelyek közt több idegenvezető útikalauz is található – többek között a Duna vonalát, Budapestet, Dunántúlt, Székelyföldet, Tordát, Kassát, Szegedet, Somogyot, Bártfafürdőt ismertetik, illetve külföldi országok, tájak és vidékek (Ázsia, Kína, Bulgária) bemutatásáról szólnak. Az átadott könyvek harmadik része leginkább a XIX. század második és a XX. század eleső feléből való történeti forrásmunka és szakkönyv, valamint gazdaság-, ipar-, kultúratörténeti kiadvány és tudományos kutatással, tudománypolitikával foglalkozó mű. Ilyen például a kiegyezés évében megjelenő rövid Magyarország történet Horváth Mihálytól (*Kurzgefasste Geschichte von Ungarn, zum Gebrauche für untere und Mittelschulen*) vagy Széchenyi István több korabeli műve (*Javaslat a magyar közlekedési ügy rendezéséről, Néhány szó a lóverseny körül*), valamint az ötkötetes, Domanovszky Sándor szerkesztette, 1939 és 1942 között megjelenő *Magyar művelődéstörténet*, illetve a mai napig alapműnek számító Magyary Zoltán szerkesztette *A magyar tudománypolitika alapvetése*, 1927-ből.

A Nemzeti Kulturális Alap 2024-ben kezdődött tisztújítási folyamata lezárult, amelynek eredményeként Dr. Hankó Balázs, a Kulturális és Innovációs Minisztérium minisztere 2025. április 11. napjától 2029. április 10. napjáig az NKA Közgyűjtemények Kollégiuma kollégiumi tagjának nevezte ki **Prof. Dr. Szakály Sándort**, intézetünk főigazgatóját, illetve ugyanerre az időtartamra az NKA Hagyomány- és Ismeretátadás Kollégiuma kollégiumi tagjának nevezte ki **Prof. Dr. Hermann Róbertet**, a VERITAS intézetvezetőjét.

Olvasnivaló

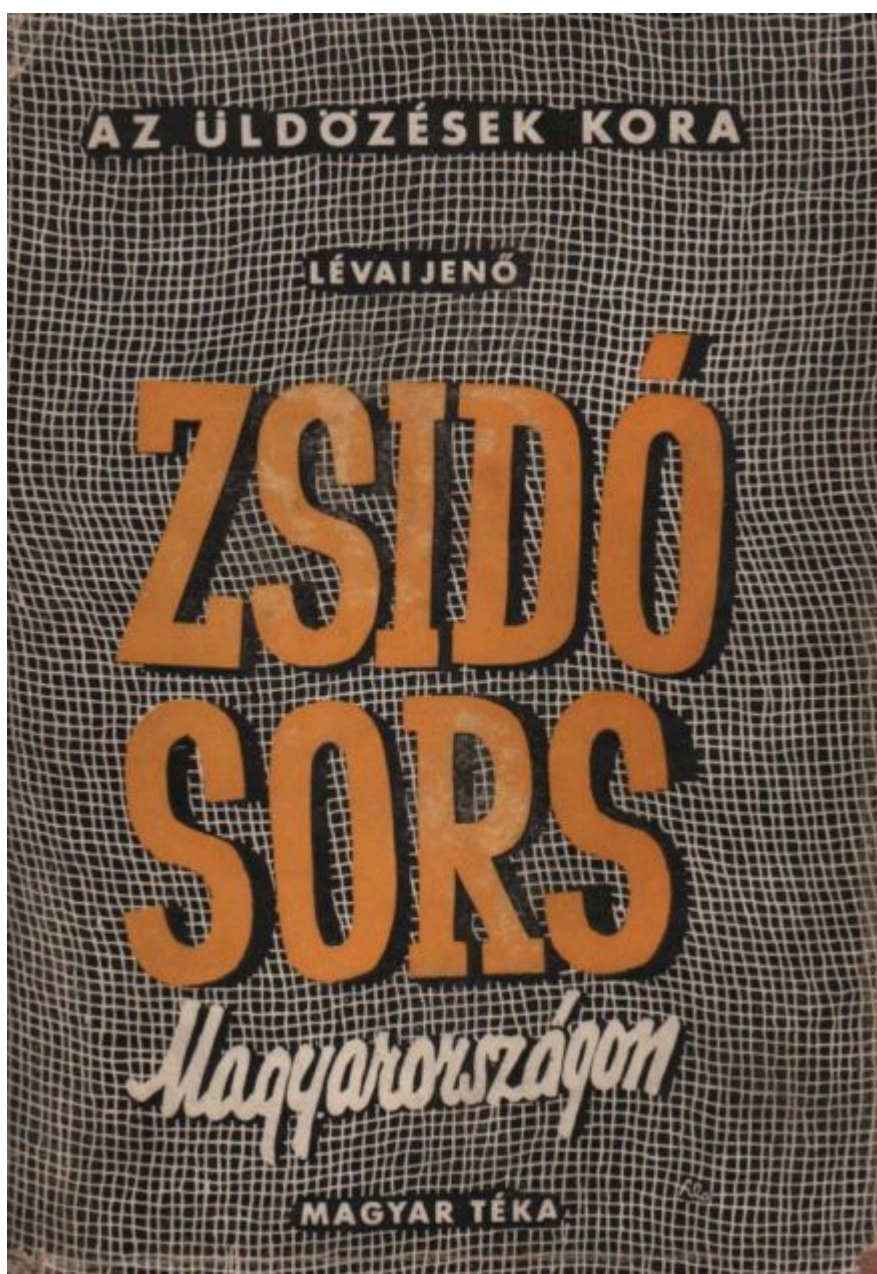

Egy ismeretlen miniszter pályaképe: Junker János, Magyarország első „német minisztere”

Az első világháború mindenki számára nyilvánvaló végkimenetele tudatában a kármentésre készülő polgári demokratikus kurzus a nemzetiségi kérdés újszerű megközelítésére vállalkozott. Az őszirózsás forradalom után Károlyi Mihály kormányában egy, a nemzetiségek ügyeivel foglalkozó miniszter (Jászi Oszkár) is helyet kapott. Ez aztán meghonosított egy olyan gyakorlatot, a nemzetiségi tárca működését, mely a forradalmi korszak lezárultával – előbb a mindössze hatnapos Peidl-féle szakszervezeti kormány, majd pedig az ellenforradalom idején, a Friedrich-, Huszár-, Simonyi-Semadam- és Teleki kormányok alatt is fennmaradt, míg aztán Bethlen miniszterelnök 1922 februárjában meg nem szüntette a tárcát. A kormányzati struktúrában azonban korántsem volt kontinuos a nemzetiségek egységes kezelésének gyakorlata. Mindjárt a polgári demokratikus időszak második kormányában, a Berinkey-kabinetben saját tárcát kaptak a németek és a ruszinok, mint még menthetőnek ítélt nemzeti kisebbségek. E kísérletet aztán, külön német és ruszin népbiztosságok formájában, a tanácsköztársaság kormányzata is folytatta.

Heide [Temesvár], 1923/24. Heft 3–4., 1.

[Orosz László teljes cikke itt olvasható el](#)

A vészkorszak krónikása - Lévai Jenő írásai a magyar holokausztról

Lévai Jenő (1892–1983), korának egyik legkiválóbb hírlapírója jelentős életművet hagyott maga után. Nemcsak a napi újságírással foglalatzkodott,

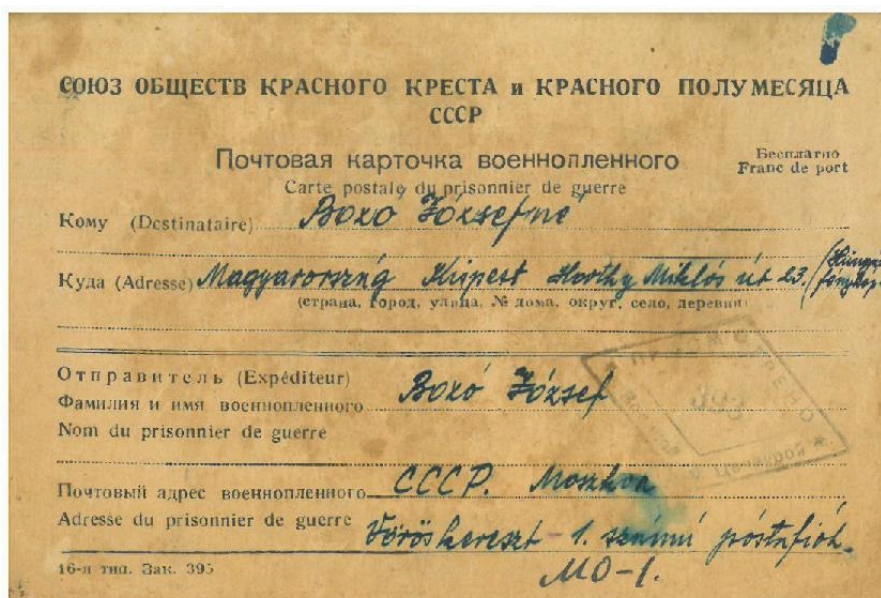
Subscribe

Past Issues

Translate ▼

magyar vészorszokról megjelentetett írásai az első tudományos igényű munkák a témában - a történészek számára ma is hivatkozási alapnak számítanak. Lévai 1892-ben született a budapesti Terézvárosban, zsidó polgári környezetben. Középiskolai tanulmányait az asszimiláns zsidó családok gyermekei körében közkedvelt 7. kerületi Barcsay utcai állami főgimnáziumban végezte. Már középiskolás éve alatt tudósításokat írt Az Újság című lap sportrovata számára. Az érettségit követően mérnöki tanulmányokat folytatott a budapesti Műegyetem út- és vasútépítő szakán, diplomát azonban nem szerzett. Éppen egyévi önkéntes tiszthelyettesi szolgálatot teljesített, amikor 1914 nyarán előbb a szerb, majd a galíciai hadszíntérre vezényelték. Részt vett Przemysl védelmében, majd az erőd feladását követően orosz fogságba esett, ahonnan csak hat évvel később, 1920-ban térhetett haza. Háborús élményeit egy olyan sodró lendületű trilógiában foglalta össze, amely nem csak a személyes tapasztalatokra, de szívós kutatómunkával összegyűjtött adatokra, dokumentumokra, szakmunkákra is támaszkodott. Az *Éhség, árulás, Przemysl* (Budapest, 1933), az *Éhség, forradalom, Szibéria* (1934) és az *Éhség, panama, Hinterland* (Budapest, 1935) című kötetek kimondottan népszerűnek bizonyultak, összesen több mint százezer példányszámban keltek el. Lévait az első világháború traumatikus élménye indította el az újságírói tényfeltárás és a történésszé válás útján.

[Hammerstein Judit teljes cikke itt olvasható el](#)

Fodorné Bozó Brigitta magángyűjteményéből

Egy ügyiratszám mögött az ember

A VERITAS Történetkutató Intézet és Levéltár raktárában nagyon sok olyan, a kutatóknak szinte semmit sem mondó akta porosodik, mely azon kívül, hogy igazolja a sérelem elszენvedését, az 1990-es évek elején – a törvények értelmében – kárpótlásra is jogosított. Első látásra egyszerű formanyomtatványok, pedig ezek a személyi kárpótlási iratok is számos olyan, a történészek által ritkán látott korabeli dokumentumot őriznek eredeti vagy másolati formában, amelyek mögött ott van az az ember, akit az átélt események alapjaiban változtattak meg. A sérelmet szenvedett személyek beszámolóí, melyekben a túlélők leírták és kiírták magukból a történeteket, így szinte megszabadulva az átélt események évtizedek óta cipelt lelki súlyától. Ilyen az én nagyapám aktája is, melyet, ha egy érdeklődő kinyitna, nem mesélne többet neki, mint a dokumentummal alátámasztott száraz tényeket. Számára ez nem tudósítana többet, csak azt, hogy ez az ember 1945. február 13-án Budán szovjet hadifogságba esett katonaként, akit az MO 42. hadifogolytáborba, Mozsajszk helységbe hurcoltak, és ahonnan csak 1947. július 23-án térhetett vissza szülőhazájába.

Kép forrása: a szerző saját gyűjteménye

[Fodorné Bozó Brigitta teljes cikke itt olvasható el](#)

Cikkajánló

Jelzők nélkül: a Legfelsőbb Hadúr szolgálatából amerikai emigrációba

„A Magyar Királyság, avagy egyszerűen csak Magyarország második világháborús szereplése kapcsán szinte nincs olyan történészi munka, újságírói, politikusi megnyilvánulás, amely – természetesen korszakoktól, politikai hozzáállástól függően – ne tenne valamiféle jelzőt egy-egy személy nevéhez. Németellenes, nyilas, horthysta, fasiszta, angolbarát... – a sort lehetne folytatni.” - írja a Magyar Nemzet hasábjain intézetünk főigazgatója, **Prof. Dr. Szakály Sándor**.

[Szakály Sándor írása itt található](#)

Kis Vatikán Budapesten – Ahol a város legkatolikusabb területe volt

„Az idén nemcsak húsvétkor, a kereszténység legnagyobb ünnepén keresik fel hívek és zarándokok tömegei a Vatikánt, hanem a 2025-ös szentév alkalmából is, hogy a szakrális helyszín részeseivé válva lelki megtisztulásban és egyházi áldásban részesüljenek. Alig ismert, hogy a két világháború között a pesti Józsefvárosban is létezett egy Kis Vatikán, mely számos egyházi intézményen kívül a keleti és nyugati határa mentén templomot és kápolnát is magában foglalt.” - olvashatjuk **Dr. Dubniczky Zsolt**, intézetünk főkönyvtárosának gondolatait a PestBuda.hu online felületén.

[Dubniczky Zsolt írása itt olvasható](#)

Hadigondozás a rendszerváltozás után

„A hadigondozás intézménye, vagyis hogy az állam a hadi cselekmények során vagy azzal kapcsolatban bekövetkezett egészségkárosodás, illetve az élet elvesztése miatt anyagi és erkölcsi felelőssége keretében gondoskodik a sérelmet elszenvedett személyekről és hozzátartozóikról nem új jogintézmény, története régpre vezethető vissza.” - levéltárunk csoportvezetője, **Dr. Noszkó-Horváth Mihály** írása a Magyar Nemzetben jelent meg.

[Noszkó-Horváth Mihály írása itt olvasható](#)

Az új adatkezelési tájékoztatónkat [itt tudja elolvasni:](#)

A VERITAS Történetkutató Intézet és Levéltár kizárólag a saját rendezvényeivel és programjaival kapcsolatos meghívók és értesítők küldésére használta fel eddig az Ön személyes adatait (név és e-mail cím), azokat harmadik félnek nem adja át a jövőben sem. Ha nem ért egyet az Ön személyes adatainak (név, e-mail cím) további kezelésével, és a jövőben nem szeretne hírlevél formájában értesülni a VERITAS Történetkutató Intézet és Levéltár legújabb híreiről, rendezvényeiről és programjairól, akkor kérjük, hogy jelezze ezt az info@veritas.gov.hu címen! Ebben az esetben véglegesen és helyreállíthatatlanul töröljük Önt az adatbázisunkból. Ha az adatkezeléssel kapcsolatban bármilyen kérdése vagy észrevétele van, akkor forduljon hozzánk az info@veritas.gov.hu e-mail címen.

Subscribe

Past Issues

Translate ▼

tevékenységét.

Copyright © VERITAS INTÉZET ÉS LEVÉLTÁR

Nem szeretne több hírlevelet kapni? [Ide kattintva iratkozhat le.](#)